

ปรมัตถธรรม (๓)

สุภีร์ ทุมทอง

๓๐ กรกฎาคม ๒๕๖๒

ปรหมัตถธรรม ๔

๑. จิต ๘๙ หรือ ๑๒๑
๒. เจตสิก ๕๒
๓. รูป ๒๘
๔. นิพพาน

๑. จิตปรมัตถ์

ทูลรํงคํ อํกจรํ

อสรํรํ คุหาสยํ

เย จิตํ สลฺลเมสฺสนติ

โมกฺขนติ มารพนฺธนา.

(ขุ.ธ. ๒๕/๓๗ สํวรกฺขิตตฺเถรวตฺถุ)

๑. จิตปรมัตถ์

ผนุหนํ จปลํ จิตตํ

ทุรกขํ ทุณฺนิवारยํ

อุชฺฐํ กโรติ เมธาวิ

อุสุกาโรว เตชนํ.

(ขุ.ธ. ๒๕/๓๓-๔ เมขิยตเถรวตถุ)

๑. จิตปรมัตถ์

ทุณฺณิคุคฺคหสฺส ลหุโน

ยตฺถกามนินฺปาติโน

จิตฺตสฺส ทมฺโถ สารุ

จิตฺตํ ทนฺตํ สุขาวหํ.

(ขุ.ธ. ๒๕/๓๕ อญฺญตรภิกขุวตฺถุ)

๑. จิตปรหมัตถ์

สุทฺตํ สุนิปุณํ

ยตฺถกามนิปาตินํ

จิตฺตํ รกฺเขถ เมธาวิ

จิตฺตํ คฺตฺตํ สุขาวหํ.

(ขุ.ธ. ๒๕/๓๖ อุกฺกณฺจิตฺตริกฺขวตฺถ)

๑. จิตปรমัตถ์

ก. จิต ๘๙ หรือ ๑๒๑

๑. กามาวจรจิต ๕๔

๒. รูปาวจรจิต ๑๕

๓. อรูปาวจรจิต ๑๒

๔. โลกุตตรจิต ๘ หรือ ๔๐

(ชื่อจิตทั้งหมดจาก สงคห. ปจมปริจเฉท)

๑. จิตปรমัตถ์

ก. จิต ๘๙ หรือ ๑๒๑

๑. กามาวจรจิต ๕๔

๑.๑ อกุศลจิต ๑๒

๑.๒ อเหตุกจิต ๑๘

๑.๓ สเหตุกกามาวจรกุศลจิต ๘

๑.๔ สเหตุกกามาวจรวิปากจิต ๘

๑.๕ สเหตุกกามาวจรกิริยาจิต ๘

๒. รูปาวจรจิต ๑๕

๓. อรูปาวจรจิต ๑๒

๔. โลกุตตรจิต ๘ หรือ ๔๐

๑. จิตปรমัตถ์

ก. จิต ๘๙ หรือ ๑๒๑

๑. กามาวจรจิต ๕๔

๑.๑ อกุศลจิต ๑๒

๑.๑.๑ โลกสหคตจิต ๘

๑.๑.๒ ปฏิมจิต ๒

๑.๑.๓ โมหจิต ๒

๑.๒ อเหตุกจิต ๑๘

๑.๓ สเหตุกกามาวจรกุศลจิต ๘

๑.๔ สเหตุกกามาวจรวิปากจิต ๘

๑.๕ สเหตุกกามาวจรกิริยาจิต ๘

๑. จิตปรমัตถ์

๑.๑.๑ โลกสทคตจิต หรือ โลกมุลจิต ๘

โสมนสสทคตํ ทิฏฐิจิตตสมปยุตตํ อสงขาริกํ

โสมนสสทคตํ ทิฏฐิจิตตสมปยุตตํ สสงขาริกํ

โสมนสสทคตํ ทิฏฐิจิตตวิปยุตตํ อสงขาริกํ

โสมนสสทคตํ ทิฏฐิจิตตวิปยุตตํ สสงขาริกํ

อุเปกขาสทคตํ ทิฏฐิจิตตสมปยุตตํ อสงขาริกํ

อุเปกขาสทคตํ ทิฏฐิจิตตสมปยุตตํ สสงขาริกํ

อุเปกขาสทคตํ ทิฏฐิจิตตวิปยุตตํ อสงขาริกํ

อุเปกขาสทคตํ ทิฏฐิจิตตวิปยุตตํ สสงขาริกํ

๑. จิตปรมาัตถ์

๑.๑ อกุศลจิต ๑๒

๑.๑.๑ โลภาสหคตจิต ๘

๑.๑.๒ ปฏิฆจิต หรือ โทสมูลจิต ๒

โทมนสฺสสหคตํ ปฏิฆสมฺปยุตฺตํ อสงฺขาริกํ

โทมนสฺสสหคตํ ปฏิฆสมฺปยุตฺตํ สสงฺขาริกํ

๑.๑.๓ โมหุหจิต ๒

๑. จิตปรมัตถ์

๑.๑ อกุศลจิต ๑๒

๑.๑.๑ โลกาสหคตจิต ๘

๑.๑.๒ ปฏิฆจิต ๒

๑.๑.๓ โมฆหจิต หรือ โมหมูลจิต ๒

อุปกุขาสหคตํ วิจิกิจฉาสมฺปยุตฺตํ

อุปกุขาสหคตํ อุทฺธจฺจสมฺปยุตฺตํ

๑. จิตปรমัตถ์

กถณฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ จิตฺเต จิตฺตานุปสฺสี วิหฺรติ.

อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ

สราคํ วา จิตฺตํ ‘สราคํ จิตฺตณฺ’ติ ปชานาติ. (๑)

วீตฺราคํ วา จิตฺตํ ‘วீตฺราคํ จิตฺตณฺ’ติ ปชานาติ. (๒)

สโทสํ วา จิตฺตํ ‘สโทสํ จิตฺตณฺ’ติ ปชานาติ. (๓)

วீตโทสํ วา จิตฺตํ ‘วீตโทสํ จิตฺตณฺ’ติ ปชานาติ. (๔)

(ที.ม. ๑๐/๓๘๑ มหาสติปัฏฐานสูตร)

๑. จิตปรমัตถ์

สโมหํ วา จิตตํ ‘สโมหํ จิตฺตณฺ’ติ ปชานาติ. (๕)

วืตโมหํ วา จิตตํ ‘วืตโมหํ จิตฺตณฺ’ติ ปชานาติ. (๖)

สํขิตตํ วา จิตตํ ‘สํขิตตํ จิตฺตณฺ’ติ ปชานาติ. (๗)

วิกฺขิตตํ วา จิตตํ ‘วิกฺขิตตํ จิตฺตณฺ’ติ ปชานาติ. (๘)

(ที.ม. ๑๐/๓๘๑ มหาสติปัฏฐานสูตร)

๑. จิตปรหมัตถ์

ก. จิต ๘๙ หรือ ๑๒๑

๑. กามาวจรจิต ๕๔

๑.๑ อกุศลจิต ๑๒

๑.๒ อเหตุกจิต ๑๘

๑.๒.๑ อกุศลวิบากจิต ๗

๑.๒.๒ กุศลวิบากอเหตุกจิต ๘

๑.๒.๓ อเหตุกกิริยาจิต ๓

๑.๓ สเหตุกกามาวจรกุศลจิต ๘

๑.๔ สเหตุกกามาวจรวิบากจิต ๘

๑.๕ สเหตุกกามาวจรกิริยาจิต ๘

๑. จิตปรมัตถ์

๑.๒ อเหตุกจิต ๑๘

๑.๒.๑ อकुศลวิบากจิต ๗

อุปกุฆาตหคตํ จกขุวิญญาณํ

อุปกุฆาตหคตํ โสตวิญญาณํ

อุปกุฆาตหคตํ ฆานวิญญาณํ

อุปกุฆาตหคตํ ชิวหาวิญญาณํ

ทุกขสหคตํ กายวิญญาณํ

อุปกุฆาตหคตํ สมปฏิจจณฺณํ

อุปกุฆาตหคตํ สนฺตীরณํ

๑. จิตปรমัตถ์

๑.๒ อเหตุกจิต ๑๘

๑.๒.๒ กุศลวิปากอเหตุกจิต ๘

อุปกุขาสหคตํ จกขุวิญญานํ

อุปกุขาสหคตํ โสตวิญญานํ

อุปกุขาสหคตํ ฆานวิญญานํ

อุปกุขาสหคตํ ชิวหาวิญญานํ

สุขสหคตํ กายวิญญานํ

อุปกุขาสหคตํ สมปฏิจจณนํ

โสมนสุสสหคตํ สนตীরณํ

อุปกุขาสหคตํ สนตীরณํ

๑. จิตปรมัตถ์

๑.๒ อเหตุกจิต ๑๘

๑.๒.๑ อกุศลวิบากจิต ๗

๑.๒.๒ กุศลวิบากอเหตุกจิต ๘

๑.๒.๓ อเหตุกกิริยาจิต ๓

อุปกุขาสหคตํ ปณฺจทวาราวชฺชนํ

อุปกุขาสหคตํ มโนทวาราวชฺชนํ

โสมนสฺสสหคตํ หสิตุปฺปาทจิตตํ

๑. จิตปรมาตถ์

จกขุณฺณจ ปฏฺฐิจฺจ รุเป จ อุปฺปชฺชติ **จกขุวิณฺณานํ,**

ติณฺณํ สงฺกตฺติ ผสฺโส,

โสตนฺนจ ปฏฺฐิจฺจ สทฺทเท จ อุปฺปชฺชติ **โสตนฺนวิณฺณานํ,**

ติณฺณํ สงฺกตฺติ ผสฺโส,...

มนนฺนจ ปฏฺฐิจฺจ ฌมฺเม จ อุปฺปชฺชติ **มนนฺนวิณฺณานํ,**

ติณฺณํ สงฺกตฺติ ผสฺโส,

(ม.อ. ๑๔/๔๒๑ ฉฉักกสูตร)

๑. จิตปรหมัตถ์

ก. จิต ๘๙ หรือ ๑๒๑

๑. กามาวจรจิต ๕๔

๑.๑ อกุศลจิต ๑๒

๑.๒ อเหตุกจิต ๑๘

๑.๓ สเหตุกกามาวจรกุศลจิต ๘

๑.๔ สเหตุกกามาวจรวิปากจิต ๘

๑.๕ สเหตุกกามาวจรกิริยาจิต ๘

๒. รูปาวจรจิต ๑๕

๓. อรูปาวจรจิต ๑๒

๔. โลกุตตรจิต ๘ หรือ ๔๐

๑. จิตปรমัตถ์

๑.๓ สเหตุกกามาจรรกุศลจิต ๘

โสมนัสสสหคตํ ฌาณสมปยุตตํ อสงฺขาริกํ

โสมนัสสสหคตํ ฌาณสมปยุตตํ สสงฺขาริกํ

โสมนัสสสหคตํ ฌาณวิปยุตตํ อสงฺขาริกํ

โสมนัสสสหคตํ ฌาณวิปยุตตํ สสงฺขาริกํ

อุเปกฺขาสหคตํ ฌาณสมปยุตตํ อสงฺขาริกํ

อุเปกฺขาสหคตํ ฌาณสมปยุตตํ สสงฺขาริกํ

อุเปกฺขาสหคตํ ฌาณวิปยุตตํ อสงฺขาริกํ

อุเปกฺขาสหคตํ ฌาณวิปยุตตํ สสงฺขาริกํ

๑. จิตปรমัตถ์

๑.๔ สเหตุกกามาจรวีปากจิต ๘

โสมนสฺสสหคตํ ฅาณสมปยุตฺตํ อสงฺขาริกํ

โสมนสฺสสหคตํ ฅาณสมปยุตฺตํ สสงฺขาริกํ

โสมนสฺสสหคตํ ฅาณวิปยุตฺตํ อสงฺขาริกํ

โสมนสฺสสหคตํ ฅาณวิปยุตฺตํ สสงฺขาริกํ

อุเปกฺขาสหคตํ ฅาณสมปยุตฺตํ อสงฺขาริกํ

อุเปกฺขาสหคตํ ฅาณสมปยุตฺตํ สสงฺขาริกํ

อุเปกฺขาสหคตํ ฅาณวิปยุตฺตํ อสงฺขาริกํ

อุเปกฺขาสหคตํ ฅาณวิปยุตฺตํ สสงฺขาริกํ

๑. จิตปรমัตถ์

๑.๕ สเหตุกกามาจกรรียาจิต ๘

โสมนสฺสสหคตํ ฌาณสมฺปยุตฺตํ อสงฺขาริกํ

โสมนสฺสสหคตํ ฌาณสมฺปยุตฺตํ สสงฺขาริกํ

โสมนสฺสสหคตํ ฌาณวิปฺปยุตฺตํ อสงฺขาริกํ

โสมนสฺสสหคตํ ฌาณวิปฺปยุตฺตํ สสงฺขาริกํ

อุเปกฺขาสหคตํ ฌาณสมฺปยุตฺตํ อสงฺขาริกํ

อุเปกฺขาสหคตํ ฌาณสมฺปยุตฺตํ สสงฺขาริกํ

อุเปกฺขาสหคตํ ฌาณวิปฺปยุตฺตํ อสงฺขาริกํ

อุเปกฺขาสหคตํ ฌาณวิปฺปยุตฺตํ สสงฺขาริกํ

สวัสดีครับ